

تحلیل برنامه‌های ایثار و شهادت از دیدگاه گروه‌های ایثارگر بنیاد شهید و امور ایثارگران استان ایلام

فریبا رحمانی^۱

چکیده

مقوله ایثار و شهادت ارمغانی است که از ر شادتهای ایثارگران و جان‌فشانی شهدای عزیز به جای مانده است، حفظ و ترویج این ارزش نه تنها یک وظیفه دینی محسوب می‌شود بلکه ضامن امنیت ملی نیز هست و یکی از اهداف بنیاد شهید و امور ایثارگران نهادینه سازی برنامه‌های ایثار و شهادت می‌باشد که باعث پویایی جامعه و حراست از ارزش‌های نظام جمهوری اسلامی است. لذا موضوع تحقیق حاضر «تحلیل برنامه‌های ایثار و شهادت از دیدگاه گروه‌های ایثارگر استان ایلام»، گامی در راستای تحقق این هدف متعالی می‌باشد. روش تحقیق از نوع کاربردی است که به شیوه پیمایشی و از طریق پرسش‌نامه محقق ساخته با ۶۳ سؤال بر اساس طیف لیکرت انجام شده است. با حجم جامعه ۶۰۱۳۲ نفر ایثارگر شامل خانواده شهدا اعم از والدین، همسر و فرزندان شهید، جانبازان ۵ تا ۷۰ درصد و خانواده‌ی آنها، آزادگان و خانواده آنها و کارشناسان بنیاد شهید و امور ایثارگران استان ایلام، تعداد ۳۸۲ نفر با استفاده از جدول مورگان به عنوان نمونه انتخاب و سپس به گردآوری اطلاعات لازم پرداخته شد. این پژوهش دارای ۶ فرضیه می‌باشد که پس از استخراج اطلاعات و تجزیه و تحلیل سوال‌های پرسش‌نامه توسط نرم‌افزار SPSS با ۹۵ درصد اطمینان می‌توان گفت که نگرش نسبت به برنامه‌های ایثار و شهادت با توجه به جنسیت پاسخگویان متفاوت نیست، نگرش نسبت به برنامه‌های ایثار و شهادت با توجه به محل سکونت پاسخگویان متفاوت است، از نظر نگرش به برنامه‌های ایثار و شهادت با توجه به میزان تحصیلات پاسخگویان تفاوتی وجود ندارد، همچنین نگرش به برنامه‌های ایثار و شهادت با توجه به شغل پاسخگویان متفاوت است، بین اجرای برنامه‌های ایثار و شهادت و گرایش به ارزش‌های اخلاقی رابطه وجود دارد و بین اجرای برنامه‌های ایثار و شهادت و گرایش به ارزش‌های اخلاقی نیز رابطه وجود دارد.

واژه‌های کلیدی: ایثار، شهادت، شهید، ایثارگران، استان ایلام.

۱. کارشناسی ارشد تاریخ و فلسفه آموزش و پرورش - آموزگار آموزش و پرورش.

مقدمه

حماسه جاودانه هشت سال دفاع مقدس که بی شک قلم‌ها از بیان عظمت‌های آن قاصر است، مدال افتخاری است که همواره بر بازوان مجاهدان اسلام می‌درخشد و با وارد شدن در این دریا باید به قدر تشنگی آب برداشت. بر خود می‌بالیم که در سخت‌ترین شرایط و در مواجهه با امتحان بزرگ الهی، نهایت درجه عشق انسان به خدا به زیباترین وجه جلوه‌گر گردید. بدون تردید، پیروزی یا شکست و اجر و پاداش به مفهوم دنیوی آن در قاموس مجاهدان اسلام جای ندارد و شاید ادای تکلیف که همان پاس‌داشت امانت الهی است بتواند فلسفه این حماسه بزرگ و اعجاب‌انگیز را نمایان سازد.

امروزه نسل جدید برای درک کامل ارزش‌ها و ایثارگری‌های این مجاهدان راه خدا راه بس دشواری را پیش رو دارد و با وجود قلم‌های ایادی شیطان بزرگ که درصدد تحریف تاریخ دفاع مقدس یا کوچک‌نمایی این رشادت‌هاست، روایت این حرکت بزرگ و عظیم برای این نسل از اهمیت شایانی برخوردار است. شهدای زنده هشت سال دفاع مقدس خود گواه صادقی بر این مدعایند که همواره اسلام ناب محمدی در شرایط کنونی با عشق و ایثار فراوان به این جان‌برکفان مقاوم و نستوه بر خود می‌بالد. امروزه، همه ما در این برهه‌ی زمانی می‌توانیم با پاس‌داشت رشادت‌ها و دلیری‌های این عزیزان شجاعانه در برابر ایادی استعمار و استثمار با قلبی سرشار از معنویت و عرفان ایستادگی کنیم و نگذاریم خون این عزیزان پایمال شود و خوشا به حال آن ایثارگرنی که تردید نمودند و در ادای این دین بزرگ، اعضاء و جوارح خود را در راه پیشبرد اهداف مقدس اسلام در طبق اخلاص گذاشتند و شهید زنده شدند.

هدف از پژوهش حاضر تحلیل برنامه‌های ایثار و شهادت از دیدگاه ایثارگران استان ایلام می‌باشد و تعیین این که چه متغیرهایی می‌تواند به اجرای موفق برنامه‌های ایثار و شهادت کمک کنند. تحقق این امر در گرو همراهی و همگامی مؤلفه‌های متفاوت مانند وجود عوامل انسانی، فرهنگی، شیوه‌های جذب ایثارگران به این برنامه‌ها، نقش محتوای برنامه‌های ایثار و شهادت، روش‌های اجرای این برنامه‌ها، فضا و تجهیزات و امکانات موجود در بنیاد شهید و امور ایثارگران و شیوه‌های ارزشیابی کارشناسان و ایثارگران از برنامه‌های ایثار و شهادت می‌باشد و عدم وجود عوامل مذکور به عنوان عوامل بازدارنده اجرای برنامه‌های ایثار و شهادت و مانع آن، محسوب می‌شوند.

ایثار به معنای بذل کردن، عطا کردن، دیگری را بر خود ترجیح دادن، بر خود برگزیدن، قوت لازم خود را به دیگران بخشیدن، مقدم داشتن دیگران و ترجیح دادن آنان بر خود در کل امور است (معین، ج اول، ۱۳۷۱). ایثار گاهی با بذل مال و گاهی با کار و تلاش بیشتر و صرف کردن وقت زیادتر انجام می‌گیرد؛ اما در پاره‌ای از موارد ایثار، نثار جان به صورت آگاهانه و هدفمند در راه خدا صورت می‌گیرد که این را می‌توان شهادت نامید و این جا است که ایثارگر در قله‌ی محبوبیت رب، نزد خدای مقتدر، ارتزاق می‌کند (آل عمران: ۱۸۹).

شهادت یعنی احیاگر استقلال و آزادی، احیاگر تفکر و اندیشه، احیاگر عرفان و عبودیت، احیاگر ایثار و نیکوکاری، احیاگر نوع‌دوستی و احترام به حقوق دیگران و... در واقع سعادت، جاودانگی، کرامت و یافتن هویت در راه حق و حقیقت است. شهادت فلسفه رفیع کمال انسانیت، نقطه اوج و آرزوی مسلمین و واژه‌ی محبوب عاشقان و حق‌جویان است. شهادت عروجی افتخارآمیز است از خاک تا خدا، از فرش تا عرش، از هیچ تا همه و... شهادت حافظ ارزش‌ها، حافظ دین، حافظ قدر و منزلت انسان است (ابراهیم‌زاده و علیزاده، ۱۳۷۷: ۵).

در قرآن کریم آیات بسیاری درباره ارزش شهید و شهادت و ایثار آمده است از جمله: «کسی را که در راه خدا کشته شده، مرده مپندارید بلکه او زنده جاوید است و لکن شما این حقیقت را در نخواهید یافت» (بقره: ۱۵۵). «پس از آنکه از وطن خود هجرت کردند و از دیار خود بیرون شده و در راه خدا رنج کشیدند و جهاد کردند و کشته شدند همانا پیو شانیم بدی‌های آنان را و آنها را به بهشت‌هایی وارد کنیم...» (آل عمران: ۱۹۵).

تأسیس بنیاد شهید - انقلاب اسلامی با فرمان امام خمینی (ره) در زمانی کوتاه پس از انقلاب اسلامی - بیست و دوم اسفند ماه ۱۳۵۸ - احترام و قدرشناسی رهبری، انقلاب و مردم به ساحت شهید و ایثارگران را مجسم می‌سازد. این نهاد نیز مفتخر است با ابعاد گوناگون فعالیت خود اوج عواطف، احترام و احساسات عمیق رهبری و امت اسلامی را نسبت به مقام شهید، ایثارگر و خانواده‌های معظم شاهد و ایثارگر، آشکار سازد و در راه تحقق آن تلاشی مستمر در پیش گیرد. با توجه به ارزش والای ایثار و شهادت در دین مبین اسلام ضروری است که تحقیقاتی با این رویکرد برای آشنایی نسل‌های آینده نگاشته شود. بنابراین با توجه به علاقه قلبی که نسبت به شهیدان و ایثارگران جنگ تحمیلی بخصوص شهیدان و ایثارگران استان مرزی ایلام بعنوان یادگاران آن دوران در خود احساس نموده تلاش داریم تا دینی هر چند کوچک در قبال خون سرخ شهیدان و رنج‌های ایثارگران و مردم این دیار ادا نمائیم و بتوانیم گوشه‌ای از رنج‌های آن دوران را به رشته تحریر درآوریم. موضوع این پژوهش تحت عنوان «بررسی تحلیلی برنامه‌های ایثار و شهادت از دیدگاه گروه‌های ایثارگران و کارشناسان بنیاد شهید استان ایلام» می‌تواند در بهینه‌سازی برنامه‌های ایثار و شهادت بسیار سودمند واقع شود.

محقق در این پژوهش به دنبال تحلیل برنامه‌های ایثار و شهادت از دیدگاه ایثارگران و کارشناسان استان ایلام در سال ۹۰-۸۹ می‌باشد و تعیین این‌که تا چه میزان اجرای برنامه‌های ایثار و شهادت بر روحیه ایثارگران و ارزش‌های اخلاقی و سلامت جسمی، روانی آن‌ها تأثیر داشته است. با توجه به مطالب فوق مهم‌ترین اهداف پژوهش عبارتند از:

۱. تحلیل برنامه‌های ایثار و شهادت از دیدگاه گروه ایثارگران بنیاد شهید استان ایلام.

۲. تعیین میزان نگرش ایثارگران بنیاد شهید استان ایلام نسبت به برگزاری برنامه های ایثار و شهادت.

فرضیه های تحقیق

- ۱- نگرش به برنامه های ایثارگران با توجه به جنسیت پاسخگویان متفاوت است.
- ۲- نگرش به برنامه های ایثار و شهادت با توجه به محل سکونت پاسخگویان متفاوت است.
- ۳- نگرش به برنامه های ایثار و شهادت با توجه به میزان تحصیلات پاسخگویان متفاوت است.
- ۴- نگرش به برنامه های ایثار و شهادت با توجه به شغل پاسخگویان متفاوت است.
- ۵- ایثارگران از ارائه ی برنامه های مرتبط با ایثار و شهادت توسط بنیاد شهید و امور ایثارگران رضایت دارند.
- ۶- بین اجرای برنامه های ایثار و شهادت و گرایش به ارزش های اخلاقی رابطه وجود دارد.

روش پژوهش

در این پژوهش، جامعه آماری شامل کلیه ایثارگران و کارشناسان بنیاد شهید و امور ایثارگران استان ایلام می باشد. نمونه آماری با روش مورگان ۳۸۲ نفر به صورت تصادفی انتخاب شده اند، به طوری که شانس انتخاب شدن برای همه آنها یکسان بوده ضمناً نمونه آماری قابل تعمیم به کل جامعه می باشد. تحقیق حاضر از نوع توصیفی می باشد. در تحقیقات توصیفی، محقق به دنبال چگونگی بودن موضوع است و می خواهد بداند پدیده، متغیر، شیء یا مطلب چگونه است. به عبارت دیگر، این تحقیق وضع موجود را بررسی می کند و به توصیف منظم و نظام دار وضعیت فعلی آن می پردازد و ویژگی ها و صفات آن را مطالعه و در صورت لزوم ارتباط بین متغیرها را بررسی می نماید (حافظ نیا، ۱۳۸۷: ۵۸).

در این پژوهش ترکیبی از روش تحقیق کتابخانه ای و میدانی مورد استفاده قرار گرفته است. در روش میدانی محقق برای گردآوری اطلاعات ناگزیر است به محیط بیرون برود و ابزار سنجش خود را به میدان ببرد و سپس برای استخراج، طبقه بندی و تجزیه و تحلیل به محل کار خود برگردد. و چون در تحقیق از پرسشنامه استفاده شده تحقیق از نوع پیمایشی و از لحاظ نوع تحقیق، کاربردی است و از لحاظ سطح گستردگی تحقیقی خرد می باشد.

فرایند تحقیق حاضر به این صورت بوده که ابتدا مبانی نظری ایثار و شهادت و پیشینه تحقیق بر حسب مطالعات اسنادی موجود در کتابخانه ها (کتاب، نشریات و منابع اینترنت) بررسی شده و سپس داده های میدانی به طور خاص حول اطلاعات گرد آوری شده از قلمرو مکانی تحقیق یعنی شهرستان های ایلام، از طریق طراحی پرسشنامه جمع آوری شده است. با توجه به اینکه در برخی از فرضیه ها از رابطه استفاده شده از همبستگی استفاده می شود.

جامعه آماری و شیوه نمونه‌گیری:

جامعه آماری در این پژوهش تمام ایثارگران استان ایلام شامل: خانواده شهدا (۹۹۳۸ نفر)، جانبازان از ۱٪ تا ۷۰٪ (۱۰۰۱۲ نفر)، خانواده جانبازان (۳۸۳۱۵ نفر)، آزادگان (۳۳۱ نفر)، خانواده آزادگان (۱۳۶۲ نفر)، جمعاً ۵۹۹۵۸ نفر و همچنین کارشناسان بنیاد شهید و امور ایثارگران استان ایلام (۱۷۴ نفر) است که مجموع ایثارگران و کارشناسان استان ایلام ۶۰۱۳۲ نفر می‌باشند.

برای انتخاب نمونه از روش نمونه‌گیری طبقه‌ای ترکیبی یعنی هم نسبتی و هم غیر نسبتی استفاده خواهد شد. مزیت نمونه‌گیری طبقه‌ای در این است که احتمال معرف بودن نمونه را به ویژه در شرایطی که خیلی بزرگ نباشد افزایش می‌دهد. روش نمونه‌گیری طبقه‌ای هیچ گونه انحرافی از اصل تصادفی بودن ندارد، این به آن معناست که قبل از هر گونه انتخابی جامعه پژوهش به طبقه‌های مختلف تقسیم می‌شود سپس نمونه به صورت تصادفی از طبقه برگزیده می‌شود (دلاور، ۱۳۸۰: ۱۰۹). پس از مشخص کردن گروه‌ها، چارچوب نمونه‌گیری درون هر طبقه تهیه می‌شود و با استفاده از روش‌های نمونه‌گیری تصادفی ساده یا منظم نمونه مورد نظر از هر طبقه انتخاب می‌شود. حجم نمونه درون هر طبقه با توجه به نمونه‌گیری نسبتی یا غیرنسبتی تعیین می‌گردد. در نمونه‌گیری نسبتی، نسبت حجم نمونه انتخاب شده در هر طبقه به کل حجم نمونه با نسبت حجم طبقه به کل جامعه برابر است. مثلاً اگر ۲۰ درصد دانشجویان یک دانشگاه دانشجوی دانشکده فنی باشند، در گروه نمونه نیز ۲۰ درصد دانشجوی این دانشکده خواهند بود. زمانی که حجم جامعه در درون یک طبقه کوچک ولی پراکندگی درون طبقه زیاد می‌باشد، حجم نمونه اختصاص داده شده به این طبقه بدون توجه به نسبت سهم آن در کل جامعه باید زیاد باشد تا بتوان برآورد دقیق‌تری از ویژگی‌های مورد نظر در این طبقه یا طبقات مشابه به دست آورد. در چنین حالتی پژوهشگر از نمونه‌گیری غیر نسبتی بهره می‌گیرد (خرم‌آبادی و عرفانی، ۱۳۸۹: ۴۳).

در این پژوهش پس از مشخص کردن دو گروه ایثارگران و کارشناسان از آن جایی که این دو گروه در تمام شهرستان‌های استان ایلام در شهر و روستا پراکنده و به صورت ناهمگون بودند و از آن جایی که اکثر کارشناسان خود نیز ایثارگر می‌باشند با نمونه‌گیری غیرنسبتی، حجم نمونه برای تمام طبقات ایثارگران به صورت یکسان گرفته شد و برای تعیین حجم نمونه از جدولی که توسط کرجسی (krejcie) و مورگان (morgan) تهیه شده استفاده خواهد شد. در این جدول حجم نمونه با افزایش حجم جامعه افزایش می‌یابد. ولی سرعت افزایش حجم نمونه بسیار کندتر از سرعت افزایش حجم جامعه می‌باشد. مثلاً حجم نمونه برای یک جامعه با ۱۰۰ عضو ۸۰، با ۲۰۰ عضو ۱۳۲، با ۳۰۰ عضو ۱۶۹، با ۴۰۰ عضو ۱۹۶، با ۱۰۰۰ عضو ۲۸۷، با ۲۰۰۰ عضو ۳۲۲ و با ۱۰۰۰۰ عضو ۳۷۰ تعیین شده است (همان: ۳۹).

با توجه به جدول مورگان حجم نمونه برای جامعه بین ۵۰۰۰۰ تا ۷۵۰۰۰، ۳۸۲ نفر اعلام شده و از آن جایی که جامعه آماری ایثارگران و کارشناسان استان ایلام ۶۰۱۳۲ نفر می باشند، حجم نمونه در این پژوهش ۳۸۲ نفر انتخاب گردید. پاسخ دهندگان ۱۹۲ زن و ۱۹۰ مرد بوده اند که ۳۳۷ نفر ایثارگر و ۴۵ نفر کارشناس هستند.

ابزار سنجش و گردآوری اطلاعات:

ابزار گردآوری در این پژوهش پرسشنامه محقق ساخته است که بر اساس مقیاس پنج گویه ای طیف لیکرت تنظیم شد. این پرسشنامه با توجه به مباحث نظری و سابقه پژوهشی موضوع و با نظر اساتید راهنما و مشاور، توسط محقق ساخته شده شد. نوع پرسشنامه به صورت سوال های بسته ای بوده که در طیف لیکرت از (خیلی کم تا خیلی زیاد) با امتیازات خیلی کم ۱، کم ۲، متوسط ۳، زیاد ۴، خیلی زیاد ۵ تنظیم شده است.

برای سنجش روایی پرسشنامه ابتدا سوال های پرسشنامه را در اختیار متخصصان یا برخی از آزمودنی ها گذاشته می شود و از آن ها می خواهند که مشخص کنند آیا سوال های آزمون صفت مورد نظر را اندازه گیری می کند یا خیر. در صورتی که بیان افراد مختلف در زمینه روایی آزمون توافق وجود داشته باشد، آن آزمون دارای روایی محتوایی است.

در این تحقیق برای برآورد پایایی پرسشنامه با توجه به نوع سوالات پرسشنامه از پایایی همسانی درونی و روش آلفای کرونباخ استفاده شده است، به این ترتیب که ابتدا ۴۰ پرسشنامه در جامعه آماری توزیع و تکمیل و جمع آوری خواهد شد. سپس با استفاده از کامپیوتر و نرم افزار SPSS از ضریب آلفای کرونباخ استفاده نموده ایم که فرمول آن چنین می باشد.

$$\alpha = \frac{n}{n-1} (1 - \frac{\sum S_i^2}{S_t^2})$$

(۱ در این فرمول:

n= تعداد سوال های پرسشنامه

$S_i^2 = i$ واریانس سوال

$S_t^2 =$

مقدار به دست آمده در این فرمول، برابر ۰/۸۵۸ است و چون بیشتر از ۰/۷۰ است بنابراین پرسشنامه از پایایی قابل قبولی برخوردار می باشد.

روش آماری تجزیه و تحلیل یافته‌ها

برای تجزیه و تحلیل یافته‌ها از نرم‌افزار SPSS استفاده شده است به این ترتیب که ابتدا تمامی اطلاعات مندرج در پرسشنامه‌ها به صورت کدهای عددی تبدیل و وارد محیط SPSS گردیده است. برای طبقه‌بندی، تنظیم و تجزیه و تحلیل داده‌های این پژوهش از آمار توصیفی و استنباطی استفاده شده است. در بخش توصیفی از جداول، نمودارها و برخی آماره‌های مناسب که شامل مد، میانه، میانگین، انحراف معیار، واریانس، حداقل، حداکثر، و... و در بخش استنباطی از آزمون‌های آماری شامل: t یک نمونه مستقل، t دو نمونه مستقل، تحلیل واریانس یک طرفه، ضریب همبستگی پیرسون و ضریب همبستگی اسپیرمن استفاده شده است.

در هر دسته از نمرات عبارت است از عدد یا نمره‌ای که بیشترین فراوانی را دارد. نما ساده‌ترین شاخص گرایش مرکزی است. زیرا با یک نگاه سطحی مشخص می‌شود (کرمی، ۱۳۸۷: ۱۴۹). همچنین از t یک نمونه مستقل و t دو نمونه مستقل استفاده شده است. از آزمون t برای مقایسه و تشخیص تفاوت و رابطه علی استفاده می‌شود (حافظ‌نیا، ۱۳۸۷: ۲۵۱).

آزمون t یک نمونه مستقل برای مطالعه تأثیر یک متغیر مستقل در متغیر تابع استفاده می‌شود در حالی که متغیر تابع در دو زمان یا تحت شرایطی مورد آزمون و اندازه‌گیری قرار می‌گیرد تا تأثیر متغیر مستقل یا رابطه علی مورد مطالعه قرار گیرد (همان: ۲۵۲).

یافته‌های پژوهش

فرضیه ۱: نگرش به برنامه‌های ایثار و شهادت با توجه به جنسیت پاسخ‌گویان متفاوت است.

جدول ۱: یافته‌های توصیفی مربوط به فرضیه اول

خطای استاندارد و میانگین	انحراف معیار	میانگین	تعداد	شاخص نگرش
۳/۳	۴۵	۲۱۵/۱	۱۹۲	زن
۳	۴۱	۲۱۸/۶	۱۹۰	مرد

جدول ۲: یافته های استنباطی مربوط به فرضیه اول

شاخص نگرش به برنامه‌ها ی ایثار و شهادت تفاوت میانگین بیشتر فاصله اطمینان ۹۵ درصدی بیشتر	آزمون برابری واریانسها(لون)		آزمون t دونمونه مستقل برابری میانگین‌ها							
	تفاوت میانگین	خطای استاندارد	فاصله اطمینان	تفاوت میانگین	خطای استاندارد	فاصله اطمینان	تفاوت میانگی	خطای استاندارد	فاصله اطمینان	تفاوت میانگین
	بیشتر	تفاوت	۹۵	بیشتر	تفاوت	۹۵	ن	تفاوت	۹۵	بیشتر
	کمتر	میانگین	درصدی بیشتر	کمتر	میانگین	درصدی بیشتر	بیشتر	میانگین	کمتر	بیشتر
	۴/۴	۱۳/۳	۵/۲	۴/۴	۱۳/۳	۵/۲	۴/۴	۱۳/۳	۵/۲	۴/۴
	۴/۴	۱۲/۳	۵/۲	۴/۴	۱۲/۳	۵/۲	۴/۴	۱۲/۳	۵/۲	۴/۴

با توجه به مندرجات جدول فوق و هم‌چنین مقدار $F (1/866)$ آزمون برابری واریانس‌ها می‌توان گفت که واریانس دو گروه مساوی است چون سطح معناداری در این آزمون بیش از 0.05 است. از آنجا که واریانس دو گروه مساوی است لذا برای تفسیر باید از سطر با فرض برابری واریانس‌ها استفاده کنیم. چون سطح معناداری (0.423) بسیار بزرگتر از 0.05 است، می‌توان ادعا کرد شواهد کافی برای رد فرض تحقیق و پذیرش فرض صفر موجود است. به عبارتی نگرش به برنامه‌های ایثار و شهادت با توجه به جنسیت پاسخ‌گویان متفاوت نیست یعنی زن یا مرد بودن ایثارگران تأثیری در نگرش آن‌ها به برنامه‌های ایثار و شهادت ندارد.

فرضیه ۴: نگرش به برنامه های ایثار و شهادت با توجه به محل سکونت پاسخ‌گویان متفاوت است. برای آزمون این فرضیه از آزمون t دو نمونه مستقل استفاده شده است.

جدول ۳: یافته های توصیفی مربوط به فرضیه دوم

خطای استاندارد و میانگین	انحراف معیار	میانگین	تعداد	شاخص نگرش
۲/۵	۴۴/۷	۲۱۳/۳	۳۱۹	شهر
۳/۷	۲۹/۴	۲۳۵	۶۳	روستا

جدول ۴: یافته های استنباطی مربوط به فرضیه دوم

شاخص نگرش	آزمون t دونمونه مستقل برابری میانگینها		آزمون برابری واریانسها	
	فاصله اطمینان ۹۵ درصدی	خطای استاندارد تفاوت میانگین	فاصله اطمینان ۹۵ درصدی	خطای استاندارد تفاوت میانگین
بیشتر تفاوت میانگین	بیشتر	بیشتر	بیشتر	بیشتر
کمتر	کمتر	کمتر	کمتر	کمتر
بیشتر	بیشتر	بیشتر	بیشتر	بیشتر
کمتر	کمتر	کمتر	کمتر	کمتر
بیشتر	بیشتر	بیشتر	بیشتر	بیشتر
کمتر	کمتر	کمتر	کمتر	کمتر
بیشتر	بیشتر	بیشتر	بیشتر	بیشتر
کمتر	کمتر	کمتر	کمتر	کمتر

با توجه به مندرجات جدول فوق و همچنین مقدار F (۱۸/۳۵) آزمون برابری واریانسها و سطح معناداری (۰/۰۰۱) آن می توان گفت واریانسها برابر نیستند. چون سطح معناداری آزمون برابری واریانسها بسیار کوچکتر از سطح مجاز است. لذا فرض نابرابری واریانسها پذیرفته می شود و از سطح نابرابری واریانسها استفاده می کنیم.

چون مقدار t برابر ۴/۸۵- و سطح معناداری نیز ۰/۰۰۱ می باشد فرضیه تحقیق تأیید می شود. لذا می توان گفت نگرش به برنامه های ایثار و شهادت با توجه به محل سکونت متفاوت است.

فرضیه ۳: نگرش به برنامه های ایثار و شهادت با توجه به میزان تحصیلات پاسخگویان متفاوت است. برای آزمون این فرضیه از آزمون تحلیل واریانس یکطرفه استفاده شده است.

جدول ۵: نتایج تحلیل واریانس یکطرفه فرضیه سوم

منابع تغییر	مجموع مجذورات	درجه آزادی	میانگین مجذورات	مقدار F	سطح معناداری
بین گروه‌ها	۴۶۵۵/۶	۶	۷۷۵/۹۴	۰/۴۱۰	۰/۸۷۳
درون گروه‌ها	۷۱۰۲۱۴/۱	۳۷۵	۱۸۹۳/۹		
کل	۷۱۴۸۶۹/۸	۳۸۱			

با توجه به مندرجات جدول فوق بویژه مقدار F (۰/۴۱۰) و سطح معناداری (۰/۸۷۳) که بسیار بزرگتر از حد مجاز است (۰/۰۵) می‌توان گفت شواهد کافی برای رد فرض تحقیق و تأیید فرض صفر موجود است. یعنی نگرش به برنامه‌های ایثار و شهادت با توجه به میزان تحصیلات پاسخ‌گویان متفاوت نیست. به عبارتی تحصیلات پاسخ‌گویان تأثیری در نگرش آنان نسبت به برنامه‌های ایثار و شهادت ندارد.

فرضیه ۴: نگرش به برنامه‌های ایثار و شهادت با توجه به شغل پاسخ‌گویان متفاوت است. برای آزمون این فرضیه از تحلیل واریانس یکطرفه استفاده شده است.

جدول ۶: نتایج تحلیل واریانس یکطرفه فرضیه چهارم

منابع تغییر	مجموع مجذورات	درجه آزادی	میانگین مجذورات	مقدار f	سطح معناداری
بین گروه‌ها	۳۰۹۷۱/۷	۵	۶۱۹۴/۳	۳/۴۱	۰/۰۰۵
درون گروه‌ها	۶۸۳۸۹/۱	۳۷۶	۱۸۱۸/۹		
کل	۷۱۴۸۶۹/۸	۳۸۱			

با توجه به مندرجات جدول فوق به ویژه مقدار F (۳/۴۱) و سطح معناداری (۰/۰۰۵) که بسیار کوچکتر از سطح مجاز است (۰/۰۵) می‌توان ادعا کرد شواهد کافی برای رد فرض صفر و تأیید فرض تحقیق موجود است. یعنی نگرش پاسخ‌گویان به برنامه‌های ایثار و شهادت با توجه به نوع شغل افراد متفاوت است.

فرضیه ۵: ایثارگران از ارائه برنامه‌های مرتبط با ایثار و شهادت توسط بنیاد شهید و امور ایثارگران رضایت دارند.

برای آزمون این فرضیه ابتدا سوال‌های ۵۹ تا ۶۳ پرسشنامه را با هم ترکیب نموده و شاخص رضایتمندی ایثاران را به دست آوردیم. آنگاه این شاخص را با آزمون t یک نمونه آزمون نمودیم.

جدول ۷: یافته های توصیفی مربوط به فرضیه پنجم

خطای استاندارد میانگین	انحراف معیار	میانگین	تعداد	شاخص
۰/۲۷۹	۵/۱۳	۱۷/۴۷	۳۳۷	رضایت ایثارگران برنامه‌های ایثار و شهادت

جدول ۸: یافته های استنباطی مربوط به فرضیه پنجم

شاخص تفاوت میانگین	مقدار ملاک = ۱۵					
	فاصله اطمینان ۹۵ درصدی	تفاوت میانگین بیشتر	فاصله اطمینان ۹۵ درصدی	تفاوت میانگین بیشتر	فاصله اطمینان ۹۵ درصدی	تفاوت میانگین بیشتر
بیشتر	بیشتر	بیشتر	بیشتر	بیشتر	بیشتر	بیشتر
کمتر	کمتر	کمتر	کمتر	کمتر	کمتر	کمتر
۳/۰۲	۱/۹۲	۳/۰۲	۱/۹۲	۳/۰۲	۱/۹۲	۳/۰۲

با توجه به مندرجات جدول فوق و مقدار t حاصله (۸/۸۳) و هم چنین سطح معناداری (۰/۰۰۱) که بسیار کوچکتر از سطح مجاز (۰/۰۵) است. می‌توان ادعا کرد شواهد کافی برای رد فرض صفر و تأیید فرض تحقیق موجود است. به عبارتی ایثارگران از برنامه‌های ایثار و شهادت رضایت دارند. فرضیه ۶: بین اجرای برنامه‌های ایثار و شهادت و گرایش ایثارگران به ارزش‌های اخلاقی رابطه وجود دارد.

برای آزمون این فرضیه از آزمون t یک نمونه مستقل استفاده شده است که سوال‌های مربوط به ارزش‌های اخلاقی پرسشنامه را با هم ترکیب نمودیم و شاخص اثر برنامه‌های اخلاقی را به دست آوردیم، بنابراین این شاخص را با استفاده از آزمون t یک نمونه آزمون کردیم.

جدول ۹: یافته های توصیفی مربوط به فرضیه ششم

خطای استاندارد میانگین	انحراف معیار	میانگین	تعداد	شاخص
۰/۵	۹/۸	۴۲/۵	۳۸۲	ارزش‌های اخلاقی

جدول ۱۰: یافته های استنباطی مربوط به فرضیه ششم

شاخص تفاوت میانگین بیشتر	مقدار ملاک = ۳۳					
	فاصله اطمینان ۹۵ درصدی		تفاوت میانگین بیشتر		فاصله اطمینان ۹۵ درصدی	
	بیشتر	کمتر	بیشتر	کمتر	بیشتر	کمتر
۱۰/۵	۸/۵۱	۱۰/۵	۸/۵۱	۱۰/۵	۸/۵۱	۱۰/۵

با توجه به مندرجات جدول فوق مقدار $t (18/81)$ و سطح معناداری $(0/01)$ که بسیار کوچکتر از حد مجاز $(0/05)$ است می توان گفت شواهد کافی برای رد فرض صفر و تأیید فرض تحقیق موجود است. یعنی بین اجرای برنامه های متنوع ایثار و شهادت و گرایش ایثارگران به ارزش های اخلاقی رابطه وجود دارد. به عبارتی برنامه های اخلاقی ایثارگران بر ارزش های اخلاقی ایثارگران مؤثر است.

بحث و نتیجه گیری

هر جامعه ای بر اساس مکاتبی که ناشی از جهان بینی های خاص آن است پایه ریزی می گردد و افکار و ایده هایی را رواج می دهد که مورد پسند ملت آن جامعه قرار می گیرد. جهان بینی های هر مکتب بر دو بعد قرار دارند؛ مکتب مادی و مکتب معنوی. مکتب مادی مبتنی بر نفع شخصی افراد است و هر آن چه که انجام می دهند بر اساس لذت های مادی و دنیوی است و در این مکتب ایثار و شهادت معنا و مفهومی ندارد و اگر افرادی برای نبرد به میدان جنگ می روند از روی اجبار و اکراه است و در آنها علاقه ای به فدا کردن جان خود در راه آرمان ها دیده نمی شود. این کلمات و واژه ها تنها در مکتب های معنوی مطرح هستند. مفهوم ایثار و شهادت در جامعه ای که جهان بینی اش را بر اساس اسلام پایه ریزی کرده است معنا و مفهوم دارد که شهادت را امری مبتنی بر ایثار و گذشتن از منافع شخصی به نفع یک حقیقت متعالی می داند. در دین اسلام افراد معتقد به جهانی بعد از این دنیا می باشند که جاودان است و می دانند که هیچ یک از کارهایشان پنهان نمی ماند و با مرگ همه چیز نیست و نابود نمی گردد. در این مذهب ایثار و شهادت از بهترین فضیلت های انسانی به شمار می آید و هر مسلمانی سعی می کند در این ایثار و شهادت از دیگران سبقت بگیرد. امام علی (ع) می فرماید: «ایثار، بالاترین فضیلت ها است» کسانی که با مال و جان خود در راه خدا جهاد می کنند اجر عظیمی برای آنها وجود دارد به گونه ای که با خدای خود معامله سودآوری را انجام می دهند و این معامله با معاملات دیگر متفاوت است. همچنین امام حسین (ع) فرمود: «و ان یکن الا بدن للموت انشئت فقتل امریء بالسیف فی الله اجمل»؛ اگر بدن ها برای مرگ آفریده شده، پس کشته شدن انسان با شمشیر در راه خدا، بهتر و زیباتر است.

در زمان جنگ هشت ساله‌ی دفاع مقدس، جوانان دلیر ایرانی با الهام گرفتن از عاشورا، مردانه به میدان جنگ شتافتند تا در برابر ظالم اعاده حق کنند و زمانی که در جبهه‌های جنگ هر روز به پهنه افق می‌نگریستند خدا را تصدیق می‌کردند و عظمت و رشادت امام حسین (ع) را می‌ستودند و هدف‌شان تنها رضای خدا و رسیدن به قرب الهی بود و برای رسیدن به هدف‌شان شهادت را برگزیده بودند و این روحیه شهادت‌طلبی نقطه قوت ملت شهیدپرور ما بود و دانسته بودند که رمز ماندگاری اسلام و شیعه از جاده شهادت می‌گذرد و این روحیه شهادت‌طلبی باعث هراس دشمنان اسلام و نظام بوده و خواهد بود.

در حالی است که در قرن اخیر جنگ‌های بسیاری که اکثراً به وسیله آمریکا بر کشورهای چوین عراق، افغانستان و ... تحمیل شده و به بهانه دموکراسی و ظاهراً آزادی مردم، در تمام امورات سیاسی این کشورها مداخله کرده و سیاست‌های محافظه‌کارانه را در این کشورها اتخاذ می‌نمایند و سعی دارند تا برای همیشه دست‌های غارت‌گر آن‌ها بتواند اموال و منابع سرشار این کشورها را به تاراج ببرد. سلاح ایثار و شهادت، از تمام ابزارهای تبلیغاتی وسیع غرب، برنده‌تر است. در این راستا باید مسئولین کشور و ایثارگران نسل اول انقلاب سعی نمایند که جلوه‌های واقعی ایثار و شهادت را با استفاده از اجرای برنامه‌های ایثار و شهادت از طریق صدا و سیما (رادیو و تلویزیون)، روزنامه‌ها و نشریات، فصل‌نامه‌ها، نرم‌افزارهای رایانه‌ای و ... با شیوه‌های جذاب و سازنده و با بهره‌گیری از کارشناسان کارآمد و مروجین شایسته و دلسوز به نسل جدید منتقل نمایند و هر ساله با برگزاری همایش‌ها و یادواره‌ها و یادبودها و مراسمات مختلف همواره خاطرات آن دلیرمردان و شیرزنان قهرمان و ایثارگر را در اذهان تجدید نمایند.

نگارنده با توجه به اهمیت موضوع ایثار و شهادت و نقش آن در اراده و روحیه مردم و عاملی که باعث مقابله با دشمن‌های آشکار و نهان نظام مقدس جمهوری اسلامی می‌گردد، بر آن شد تا تحقیقی در مورد «تحلیل برنامه‌های ایثار و شهادت از دیدگاه گروه‌های ایثارگران استان ایلام» به عمل آورد. نتایج فرضیه‌ی شماره یک «نگرش به برنامه‌های ایثارگران با توجه به جنسیت پاسخگویان متفاوت است» نشان می‌دهد که پاسخگویان شامل ۱۹۲ زن و ۱۹۰ مرد بوده‌اند. برای اثبات این فرضیه از آزمون آماری (t) دونمونه مستقل استفاده شد و چون سطح معناداری بسیار بزرگتر از ۰/۰۵ است (۰/۴۲۳) فرض صفر تأیید و فرضیه رد شد. به عبارتی نگرش به برنامه‌های ایثار و شهادت با توجه به جنسیت پاسخگویان متفاوت نیست.

نتیجه این فرضیه، فرضیه‌های پژوهش (یزدی، ۸۲-۱۳۸۱) و رهیده (۱۳۸۷) را مورد تأیید قرار می‌دهد. نتایج آن دو تحقیق نشان می‌داد که بین جنسیت دانشجویان و نگرش آن‌ها به برنامه‌های ایثار و شهادت رابطه وجود دارد و بین دو متغیر جنسیت و نگرش دانشجویان نسبت به ارزش‌های مرتبط با ایثار و شهادت رابطه معنادار وجود دارد را تأیید می‌کند.

در طول هشت سال دفاع مقدس زن و مرد ایلامی، در آن شرایط سخت و آوارگی همیشه در کنار هم بودند. در مورد حضور زنان ایثارگر و شهادت طلبی آنان و نقشی که در فعالیت های مختلف سیاسی و اجتماعی ایفا کرده اند باید گفت، زن ایلامی در این عرصه موجودی در حاشیه نبود بلکه در بطن حوادث قرار داشت. از همان آغاز جنگ تحمیلی، زنان شهادت طلب دو شادوش مردان در صحنه های مختلف اجتماعی و سیاسی ... حضور داشته و نقش مؤثر و مثبتی ایفا نمودند. زنان با تحمل بمباران ها، از دست دادن عزیزان و آوارگی در کوه های صعب العبور و تربیت فرزندان در نبود همسران، نشان دادند که از مردان کمتر نیستند. زنان ایلامی با بهره گیری از تربیت اسلامی و الگو قرار دادن شیرزنان تاریخ اسلام، در عرصه های مختلف همواره حضور داشتند و با فعالیت های مختلف از جمله، ایثار و بذل جگرگوشه ها و همسرانشان در راه وطن و استقبال از شهادت، تحمل رنج اسارت همسران شان و ... در جنگ تحمیلی نشان دادند که مصداق کامل ایثار و شهادت طلبی بوده و هستند. نتایج فرضیه ی دوم «نگرش به برنامه های ایثار و شهادت با توجه به محل سکونت پاسخ گویان متفاوت است» نشان داد که ۳۱۹ نفر در شهر و ۶۳ نفر از پاسخ گویان در روستا زندگی کرده اند و آزمون t دو نمونه مستقل نشان داد که چون مقدار t برابر با $۴/۸۵-$ و سطح معنی داری نیز $۰/۰۱$ می باشد، بنابراین فرض صفر رد و فرضیه تأیید شد. می توان گفت نگرش به برنامه های ایثار و شهادت با توجه به محل سکونت متفاوت است.

نتیجه این فرضیه نیز فرضیه شماره ۲ (یزدی، ۱۳۸۲-۱۳۸۱) را که بین محل سکونت دانشجویان و نگرش آن ها به برنامه های مرتبط با ارزش های ایثار و شهادت رابطه وجود ندارد را رد کرد. با توجه به این که جمعیت استان ایلام را هفتاد درصد کرد و بقیه (۳۰ درصد) لر، لک و عرب تشکیل می دهد، به دلیل پراکندگی اقوام و طوایف مختلف در استان و آداب و سنن مختلف آن ها و ناهمگونی انتظارات آنان از بنیاد شهید و امور ایثارگران و به تبع آن نگرش نسبت به ارزش های ایثار و شهادت با توجه به محیط زندگی شان متفاوت است. باید در این خصوص از سوی بنیاد شهید و امور ایثارگران تدابیری اتخاذ شود که متناسب با هر منطقه، برای اجرای برنامه های ایثار و شهادت برنامه ریزی شود. برای فرضیه سوم «نگرش به برنامه های ایثار و شهادت با توجه به میزان تحصیلات پاسخ گویان متفاوت است» از آزمون تحلیل واریانس یک طرفه استفاده شد. با توجه به مقدار f و سطح معناداری که بسیار بزرگتر از حد مجاز بود ($۰/۰۵$) این فرضیه رد شد. یعنی نگرش به برنامه های ایثار و شهادت با توجه به میزان تحصیلات پاسخ گویان متفاوت نیست.

نتیجه این تحقیق نیز فرضیه شماره ۳ (یزدی، ۱۳۸۲-۱۳۸۳) را که بین رشته تحصیلی دانشجویان و نگرش آن ها به برنامه های مرتبط با ارزش های ایثار و شهادت رابطه وجود ندارد مورد تأیید قرار داد. همچنین فرضیه تحقیق (قجاوند) که بین متغیر رشته ی تحصیلی دانش آموزان شاهد و محل سکونت

آن‌ها با میزان رضایت آنان از برنامه‌های فرهنگی بنیاد شهید رابطه‌ی معناداری مشاهده نشده است را نیز مورد تأیید قرار می‌دهد.

پاسخ این فرضیه نشانگر این مطلب است که مردم استان ایلام در همه حال و با هر مقام و منصب و هر نوع تحصیلات هنوز هم دست از آرمان‌های والای خود نکشیده‌اند و همواره پیرو ولایت فقیه و آماده‌ی دفاع از وطن خویش‌اند و به ارزش ایثار و شهادت به خوبی واقفند.

برای نتایج فرضیه شماره چهار «نگرش به برنامه‌های ایثار و شهادت با توجه به شغل پاسخ‌گویان متفاوت است» از تحلیل واریانس یک طرفه استفاده شده و با توجه به مقدار $f(3/41)$ و سطح معناداری که بسیار کوچکتر از سطح مجاز است ($0/05$) فرض صفر رد و این فرضیه تأیید شد. یعنی نگرش پاسخ‌گویان به برنامه‌های ایثار و شهادت با توجه به نوع شغل افراد متفاوت است.

نتیجه این فرضیه نشان می‌دهد که انتظارات بین هر شغل و صنفی از برنامه‌های ایثار و شهادت متفاوت است و در این راستا باید سعی شود که برای هر صنف، برنامه‌ای جداگانه اجرا شود مثلاً یادواره شهدای روحانی، شهدای کارمند و... تا بتواند جوابگوی انتظارات صاحبان مشاغل باشد.

برای فرضیه شماره پنج «ایثارگران از ارائه‌ی برنامه‌های مرتبط با ایثار و شهادت توسط بنیاد شهید و امور ایثارگران رضایت دارند» از آزمون t یک نمونه مستقل استفاده شده است.

با توجه به مقدار t حاصله ($8/83$) و هم‌چنین سطح معناداری ($0/001$) که بسیار کوچکتر از سطح مجاز ($0/05$) است، می‌توان ادعا کرد شواهد کافی برای رد فرض صفر و تأیید فرض تحقیق موجود است. به عبارتی ایثارگران از برنامه‌های ایثار و شهادت رضایت دارند.

به نظر اکثر ایثارگران برنامه‌ها ایثار و شهادت رضایت‌بخش بوده و مطابق با شأن و منزلت اجتماعی آن‌هاست و هم‌چنین این برنامه‌ها در حد خیلی زیادی توانسته به طور مناسب الگوها و اسطوره‌های دفاع مقدس را به مردم نشان دهد. اکثر ایثارگران از امکانات بنیاد شهید و رفتار و برخورد کارشناسان بنیاد شهید در هنگام اجرای برنامه‌های ایثار و شهادت رضایت داشته‌اند و این نشان‌دهنده‌ی تلاش صادقانه‌ی عوامل و کارشناسان بنیاد شهید و امور ایثارگران استان ایلام می‌باشد.

برای فرضیه شماره شش «بین اجرای برنامه‌های ایثار و شهادت و گرایش به ارزش‌های اخلاقی رابطه وجود دارد» از آزمون t یک نمونه مستقل استفاده شد که با توجه به مقدار $t(18/81)$ و سطح معناداری ($0/01$) که بسیار کوچکتر از حد مجاز ($0/05$) است و فرض صفر رد و فرضیه تأیید شد. به عبارتی برنامه‌های ایثار و شهادت بر ارزش‌های اخلاقی ایثارگران مؤثر است.

نتیجه این فرضیه، فرضیه تحقیق سنگری، علی‌اکبر (۱۳۸۱)، را که بین اجرای برنامه‌های پرورشی متنوع و گرایش به ارزش‌های دینی و اجتماعی دانشجویان شاهد رابطه وجود دارد را مورد تأیید قرار می‌دهد.

نتیجه این فرضیه دیدگاه وظیفه‌گرایان را مورد تأیید قرار می‌دهد، وظیفه‌گرایان در ارزش اخلاقی بر این باورند که ارزش اخلاقی را نباید در نتایج خارج از ذات عمل جستجو کرد. بلکه ارزش‌مندی عمل به خاطر ویژگی‌هایی در دل خود عمل است. به عنوان مثال کانت یکی از مشهورترین وظیفه‌گرایان معتقد است عملی دارای ارزش اخلاقی است که به انگیزه انجام وظیفه صورت گرفته باشد.

در دیدگاه رفتار‌گرایی مفاهیمی چون ایثار، فداکاری، نوع دوستی و... رفتار‌هایی هستند که به واسطه‌ی محیط اجتماعی و فیزیکی بیرونی مورد تقویت قرار گرفته‌اند. طبق این دیدگاه، شهادت‌طلبی نیز مفهومی است که تحت تأثیر تقویّت‌های اجتماعی قرار گرفته است. یعنی شهادت‌طلبی رفتاری است که به وسیله‌ی سایرین (گروه‌های اجتماعی، فرهنگ، مذهب و باورهای ملی) مورد توجه، پاداش و تقویّت قرار می‌گیرد. در اصل، آن چه رفتار ما را شکل می‌دهد رفتاری است که مورد تقویّت محیط اطراف قرار گرفته است.

ایثارگران برای رضای خدا و انگیزه انجام خدمت به امام (ره) و ملت شهیدپرور به سمت جبهه‌ها روانه شدند و از آنجایی که در آن موقعیت تمام مردم هم صدا و هم‌دل بودند و همه یک هدف داشتند و آن دفاع از خاک و ناموس بود، بر این اساس ایثارگران در این راه نیازی به پاداش نداشتند و چه بسا به آنان صدمات و مضرات زیادی وارد شده، اما با این حال دست از اعتقادات خود نکشیدند و همواره در آرزوی شهادت بودند.

پاسخ‌ها حاکی از آن است که ایثارگران و کارشناسان تا حد زیادی اعتقاد دارند که برنامه‌های ایثار و شهادت، بر خوش‌اخلاقی و مهربانی، تقویّت ایمان و معرفت دینی، تقویّت نگرش به ایثارگری‌های رزمندگان و اشاعه فرهنگ جهاد، تقویّت نوع‌دوستی و همکاری اجتماعی، تقویّت از خودگذشتگی و ایثار، تقویّت تواضع و فروتنی و صبر و استقامت، تقویّت حس تعهد و مسئولیت‌پذیری، تقویّت انفاق و انصاف و عدالت‌خواهی و تقویّت وجدان اخلاقی و اخلاق حرفه‌ای و تقویّت ایمان و پرهیزگاری آن‌ها مؤثر بوده است.

پیشنهادهات

۱- بنیاد شهید و امور ایثارگران در سطح وسیع و گسترده بدون در نظر گرفتن تفاوت جنسیتی برای عموم ایثارگران به اجرای برنامه‌های با محور ایثار و شهادت اقدام کرده و از نیروهای انسانی کارآمد و کارشناسان مؤمن و متدین و دارای روابط عمومی قوی در این راستا بهره‌گیرد.

۲- از آنجایی که بین سن ایثارگران و نگرش آنان به برنامه‌های ایثارگران رابطه وجود دارد پیشنهاد می‌شود در طول سال به مناسبت‌های مختلف برای نوجوانان، جوانان، بزرگسالان برنامه‌های جداگانه‌ای متناسب با سن آنان در حوزه ایثار و شهادت تدارک دیده شود.

- ۳- پیشنهاد می‌شود که برنامه‌هایی که در شهرها و مراکز استان اجرا می‌شود با برنامه‌هایی که در روستا اجرا می‌شوند کاملاً از لحاظ محتوی و نوع برنامه‌ها متفاوت باشند و برنامه‌های اجرا شده مطابق با سطح فرهنگ، تفکرات، آداب و رسوم و آیین هر منطقه اجرا شود.
- ۴- از آنجایی که بین اجرای برنامه‌های ایثار و شهادت با شغل افراد رابطه معناداری وجود دارد پیشنهاد می‌شود که برای هر صنف و رسته‌ی شغلی به صورت جداگانه برنامه‌ها تدوین شود مثلاً یادواره شهدای دانش‌آموز، شهدای فرهنگ‌ی و...
- ۵- بهتر است محتوای برنامه‌های ایثار و شهادت مورد بازبینی قرار گیرد و برنامه‌های ورزشی-تفریحی و فرهنگی، هنری و ادبی با محورهای اعتقادی و اخلاقی در رأس اولویت‌ها قرار گیرند.
- ۶- معرفی اسوه‌های ایثار و شهادت از طریق رونامه‌های کثیرالانتشار، مجلات و صدا و سیمای استانی نیز گامی بلند در معرفی ایثار و شهادت دلاوران جان برکف می‌باشد.
- ۷- برگزاری یادواره و یادمان شهیدان و تکریم خانواده‌های معظم آنان و دعوت از سایر اقشار جامعه از جمله دانشجویان، دانش‌آموزان، فرهنگیان، طلاب و جامعه پزشکی و... نیز گامی بلند در راستای اهداف برنامه‌های ایثار و شهادت است.
- ۸- چاپ زندگی‌نامه و وصیت‌نامه‌ی شهدای استان ایلام در یک طرح گسترده در سراسر استان و در اختیار گذاشتن عموم نیز باعث شناخت همه‌آحاد جامعه با ایثار و از جان گذشتگی این دلاوران خواهد شد.
- ۹- برای بالا بردن روحیه ایثارگران بهتر است که از جانبازان و آزادگان و خانواده شهدا در مناسبت‌های مختلف تجلیل و تکریم به عمل آید. بازدید از خانواده شهدا و پخش تندیس و تمثال‌های شهدا در اعیاد مذهبی نظیر اعیاد فطر و قربان و غدیر و مناسبت‌های میلاد ائمه معصومین (ع) می‌تواند در روحیه جامعه ایثارگری مؤثر واقع شود.
- ۱۰- پیشنهاد می‌شود در پایان تمامی برنامه‌های مربوط به حوزه ایثار و شهادت فرم نظر سنجی به ایثارگران ارائه، تا جهت بهینه‌سازی این برنامه‌ها از نظرات خود ایثارگران استفاده شود.
- ۱۱- پیشنهاد می‌شود در شهرهای مرزی استان ایلام اقدام به تأسیس موزه دفاع مقدس و نمایشگاه‌های دائمی از آثار شهدا و ایثارگران نموده و از آن‌ها به عنوان میراث‌های معنوی آن شهر از طریق سایت‌ها و اینترنت به مردم سایر استان‌ها و حتی خارج از کشور اطلاع رسانی شود تا همه از نزدیک با حماسه‌ی هشت سال دفاع مقدس آشنا شوند.
- ۱۲- با توجه به این که برنامه‌های ایثار و شهادت بر سلامت جسمی و روانی ایثارگران تأثیر دارند بهتر از برنامه‌های شاد و مفرح، تئاتر، فیلم، ابزارهای هنری، هنرهای تجسمی با محوریت ایثار و شهادت استفاده شود.

منابع و مراجع

- قرآن کریم.
- ابراهیم زاده، حسن؛ علیزاده، علی (۱۳۷۷). سیمای ایلام؛ سرای صداقت، قم، انتشارات: عصمت.
- تبیان (۱۳۷۵). ایثار و شهادت در مکتب امام خمینی (ره)، آثار موضوعی، دفتر یازدهم، تهران: موسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی (ره).
- حافظنیا، محمدرضا (۱۳۸۷). مقدمه‌ای بر روش تحقیق در علوم انسانی، تهران: سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاه ها (سمت).
- خبرنامه همایش اسلام و حقوق بشر دو ستانه‌ی بین‌المللی (۱۳۸۴). حمایت از قربانیان جنگ در پرتو قوانین اسلام و حقوق بشردوستانه‌ی بین‌المللی، شماره‌ی اول، تهران.
- خرمشاهی، بهاء‌الدین (۱۳۷۸). پوزیتیویسم منطقی، تهران: انتشارات علمی و فرهنگی، چاپ دوم.
- دلاور، علی (۱۳۸۱). روش‌های تحقیق در روان‌شناسی و علوم تربیتی، تهران: انتشارات دانشگاه پیام نور.
- رهیده، فاطمه (۱۳۸۷). بررسی نگرش دانشجویان نسبت به ارزش‌های مرتبط با ایثار و شهادت دانشجویان واحد آزادشهر، دانشگاه آزادشهر، پایان‌نامه کارشناسی پژوهشگری علوم اجتماعی.
- سپاه پاسداران شهرستان دهلران (۱۳۸۹). راهنمای زیارت سرزمین‌های نور، سازمان اردویی راهیان گردشگری.
- سنگری، علی‌اکبر (۱۳۸۱). بررسی اثربخشی برنامه‌های پرورشی بنیاد شهید بر فرزندان که در این برنامه شرکت داشته‌اند، سیستان و بلوچستان: دانشگاه سیستان و بلوچستان، پایان‌نامه کارشناسی علوم تربیتی.
- عمید، حسن (۱۳۸۹). فرهنگ فارسی، ج اول، تهران: اشجع، با همکاری میکایل.
- معین، محمد (۱۳۷۱). فرهنگ فارسی، جلد دوم، تهران: مؤسسه انتشارات امیرکبیر.
- یزدی، مرضیه (۱۳۸۲). بررسی نگرش دانشجویان شاهد در مورد اثربخشی خدمات آموزشی اداره کل امور شاهد دانشگاه بوعلی، تهران: دانشگاه شهید بهشتی، پایان‌نامه کارشناسی رشته علوم تربیتی.
- (مجموعه مقالات و پایان‌نامه ایثار و شهادت): Info@navideshahed.com 2 jul
- مجموعه مقالات و پایان‌نامه‌های سایت ایثار www.issar.ir
- zahersaraei@gmail.com <http://ilamasu.blogfa.com/rss/>
- www.azha.ir/showthread -
- www.asatir.blogfa.com -